

Голові спеціалізованої вченої ради
К 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів
державної служби зайнятості України,
доктору наук з державного управління,
професору
Войтович Р.В.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, доцента Дмитренка Геннадія Васильовича на дисертацію Шпака Олега Анатолійовича "Державне управління модернізаційними процесами в Україні", подану до захисту в спеціалізовану вчену раду К 26.891.02 в Інституті підготовки кадрів державної служби зайнятості України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Сучасний соціально-трансформаційний розвиток України, який супроводжує перехід до новітніх суспільних формацій, викрив суперечності у формуванні державної політики, вказав на недоліки існуючої системи державного управління та громіздкість процедур її демократизації. За останні роки змістився баланс між директивними принципами діяльності органів державної влади та самоорганізаційними механізмами суспільного життя, що порушило рівновагу між інститутами державного та громадського управління та призвело до блокування відповідних форм контролю з боку суспільства. Звідси постало питання про запровадження новітніх механізмів інституційного управління модернізаційними процесами шляхом створення нових організаційних структур, введення оптимізаційних форм і методів оновлення всієї системи владної вертикалі.

Модернізаційна політика держави має враховувати й вирішувати системні суперечності, якими пронизана втчизняна модель державного управління, що не завжди здатна мобільно реагувати на суспільні виклики, реалізовувати стратегію перспективи суспільного розвитку, гарантувати еволюційно-новаційні перетворення в соціально-економічній, політичній і духовно-гуманітарній сферах. У зв'язку з цим виникла потреба розроблення нового алгоритму модернізації державного управління, який включатиме створення національно-регламентованих нормативно-законодавчих принципів, концепцій, технологій та моделей забезпечення ефективності державно-

управлінської діяльності, яку відповіститимуть сучасним умовам суспільного розвитку України. З огляду на це, перед вітчизняними вченими та практиками постає завдання забезпечення наукового супроводу розроблення практико-прикладних механізмів державного управління модернізаційними процесами.

Водночас, незважаючи на значний діапазон наукових розробок даної проблематики, комплексне дослідження механізмів державного управління модернізаційними процесами не проводилося. З огляду на це, дослідження актуальних наукових і прикладних проблем державного управління України в умовах модернізації вимагають поглибленого розуміння їх сутності, динаміки, специфічних ознак, визначення шляхів перспективного розвитку держави. Методологічне розроблення даної проблематики сприяє розвитку теорії державного управління, поглибленню уявлень про механізми державного управління та критерії їх оптимізації у забезпеченні сучасних модернізаційних процесів у різних сферах суспільного життя.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам щодо такого виду наукових досліджень.

Зокрема, дисертантом здійснено аналіз теоретико-методологічних засад дослідження державного управління в умовах модернізації, що дозволило розкрити його специфіку через основні атрибути (конкурентна демократія, ринкова економіка, держава всезагального добробуту, роздержавлення соціальної сфери, формування ринку соціальних послуг, висока соціальна ефективність та результативність управлінської діяльності, прагнення до нововведень та зорієнтованість на суспільні інтереси) та критерії (посилення соціальної довіри, формування та поглиблення соціального партнерства і співдружності, підвищення рівня громадянської та соціальної відповідальності), яким воно має відповідати у нових умовах суспільної життєдіяльності.

Автором розроблено нову теоретичну модель державного управління в умовах модернізації (інструмент забезпечення стабільного розвитку сучасного суспільства, впровадження та просування інновацій у різних сферах соціально-економічного та соціально-культурного розвитку на основі збереження традицій та цінностей), виокремлено її основні складові (розвиток соціального капіталу та людського потенціалу, попередження гострих соціальних конфліктів та критичних ситуацій у різних сферах соціальної практики модернізації, вдосконалення методів державного управління, законодавчих основ діяльності, кадрового потенціалу, нових інформаційних, соціальних та гуманітарних технологій).

Цікавим видається визначення автором розуміння модернізації як мікропроцесу, що характеризує перехід суспільного устрою від одного стану розвитку до іншого, що передбачає цілеспрямовану зміну інституційних сфер суспільства (політичної, економічної, соціальної та культурної підсистем) з метою забезпечення технологічного прориву та лібералізації системи управління, яка мінімізує вплив держави на різні сфери суспільства, долає адміністративні бар'єри, замінює вертикалі влади ефективною управлінською горизонталлю, посилює мобілізаційні начала системи державного управління, підвищує відповідальність управлінського апарату та захист національного суверенітету.

Дисертантом вдало визначено зміст державного управління модернізаційними процесами як цілепокладальний, організуючий та регулюючий вплив держави на відповідні інституційні структури, що володіють функціональним потенціалом із забезпечення модернізації відповідних сфер суспільного розвитку шляхом розробки, обговорення, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень, спрямованих на ефективне оновлення умов життєдіяльності суспільства.

Автором досить цікаво класифіковано основні ризики: інституціональна трансформація, ризики неопатрімоніалізму (низький рівень раціонально-бюрократичної трансформації, інституціональна нестабільність як результат неефективної трансформації інститутів державного управління), ризики модернізаційних процесів (зумовлені інституціональними реформами, трансформаційний потенціал яких не дозволяє системі державного управління мобільно адаптуватись до нових умов функціонування); розроблено державно-управлінські механізми (прогностичні методики досягнення бажаного трансформаційного ефекту, механізм мобілізаційно-розподільчий і здатності державного управління, інтегрований механізм забезпечення балансу ефективності та справедливості, формування модернізаційного потенціалу державного управління, проектно-процесний механізм державного управління) подолання цих ризиків.

Дисертантом проаналізовано міжнародний досвід державного управління модернізаційними процесами, який успішно адаптований у світовій практиці і на підставі якого вироблені механізми його адаптації до вітчизняної системи державного управління. У дослідженні чітко обґрунтовано та розроблено основні підходи до оптимізації модернізаційних процесів в Україні. На підставі цього розмежовано поняття: оптимізація модернізаційних процесів (один із найкращих варіантів організації процесів модернізації у різних сферах суспільного життя України, що відповідає її стратегічним завданням розвитку; процес вибору найкращого варіанту щодо реалізації відповідних

модернізаційних проектів і процес приведення системи у найкращий стан) та оптимальне управління модернізаційним процесом (дозволяє досягти бажаного результату найкращим чином відповідно до критеріїв оптимізації).

При розробленні підходів до оптимізації управління модернізаційними процесами в Україні охарактеризовані типи модернізації: технократичний (відзначається еволюційністю, безперервністю пристосування політичних інститутів до соціально-економічних трансформацій), ідеократичний (пов'язаний із пануванням однієї ідеї, яка визначає мету, завдання та методи діяльності суспільства), харизматичний (пов'язується з наявністю національного лідера, що самостійно визначає мету та зміст перетворення), трансформаційний (забезпечує прискорення модернізації на етапі трансформації суспільства, що сприяє реорганізації бізнес-процесів); інтеграційний (орієнтація на об'єднання інтересів громадян, партнерство держави, приватного сектора та громадян), які впливають на оптимізаційну формулу й розвитку.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації О.А. Шпака дає підстави стверджувати, що підхід здобувача до розкриття змісту державного управління модернізаційними процесами в Україні відзначається фундаментальністю, ґрунтовністю дослідження. Структура дисертації є стрункою, логічно впорядковано вирішенню сформульованих дослідницьких завдань. Не викликають зауважень постановка мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Наприкінці кожного розділу подано чіткі стислі висновки, які відносять до змісту дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Оскільки положення, висновки і рекомендації у дисертації та авторефераті базуються на науковій методології та застосуванні сучасних способів проведення досліджень з теоретичної проблематики державного управління, вони є достовірними та науково-обґрунтованими. Всі елементи наукової новизни сформульовані коректно, вони відносять до нормативних вимог до кандидатських дисертацій - у них конкретно зазначено, чим саме отримані положення відрізняються від вже відомих, а також вказано, як саме результати можна одержати при використанні сформульованих положень наукової новизни цієї роботи.

У дисертації обґрунтовано особливості (конкурентна демократія, ринкова економіка, держава всезагального добробуту, роздержавлення соціальної сфери, формування ринку соціальних послуг, висока соціальна ефективність та результативність управлінської діяльності, прагнення до нововведень та *отримання* на суспільно-економічних інтересах) функціонування державного управління в умовах модернізації, критеріїв (посилення соціальної довіри, формування та

поглиблення соціального партнерства співдружності, підвищення ролі громадянської та соціальної відповідальності) та модернізації її цінностей (справедливість, добробут, рівноправність, паритетність, свобода в розвитку кожного громадянина), яю мають забезпечити ефективність його функціонування

Також цікавим видається розроблення нової теоретичної моделі державного управління в умовах модернізації (інструмент забезпечення стабільного розвитку сучасного суспільства, впровадження та просування інновацій у різних сферах соціально-економічного та соціально-культурного розвитку на основі збереження традицій та цінностей), виокремлено її основні складові (розвиток соціального капіталу та людського потенціалу, що виражається через можливість розвитку, попередження гострих соціальних конфліктів і критичних ситуацій у різних сферах соціальної практики модернізації, удосконалення методів державного управління, законодавчих основ діяльності, кадрового потенціалу, нових інформаційних, мережевих, соціальних і гуманітарних технологій)

Окрім згаданих вище усі інші результати дослідження також мають елементи наукової новизни та доповнюють існуючі напрацювання теорії та практики державного управління.

Залучений автором значний обсяг джерел інформації (250 позицій, з яких 52 - англійською мовою) надає обґрунтованості, достовірності та об'єктивності висновкам та узагальненням роботи.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Результати наукових досліджень О.А. Шпака висвітлені в 10-ти наукових працях, у тому числі в семи статтях, опублікованих у фахових виданнях з державного управління. Таким чином, із формального аспекту робота відповідає вимогам ДАК щодо кандидатських дисертацій.

Оцінка мови, стилю та оформлення дисертації й автореферату. Дисертаційну роботу написано на високому рівні, у роботі використано нові терміни, які збагачують вітчизняну теорію та практику державного управління. Стиль викладення нових наукових положень, результатів теоретичних досліджень, висновків і рекомендацій є доступний та забезпечує адекватність їх сприйняття та використання.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, яю щільно розкривають сутність формування та розвитку державного управління модернізаційними процесами в Україні. У дисертації автор чітко поставив мету, завдання, визначив предмет і об'єкт дослідження.

Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України та не викликає принципових зауважень. Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє констатувати, що його зміст у повній мірі відображає основні положення і висновки дисертації.

Дисертаційна робота відповідає паспорту наукової спеціальності 25.00.02 - механізми державного управління за напрямом: "теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація"; "цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління".

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Дисертаційна робота О.А.Шпака містить певні дискусійні моменти та недоліки, висвітлення та зауваження щодо яких сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів виконаного дисертаційного дослідження. Серед них слід назвати такі:

1. Обґрунтовуючи особливості функціонування державного управління в умовах модернізації, автору доцільно було б концептуальніше представити власне авторське розуміння модерізації розклавши її структурні елементи.
2. З метою поглиблення концептуалізації авторського підходу варто було б чіткіше аргументувати доцільність використання двох категорій, а саме «державне управління в умовах модернізації» та «модерізація державного управління».
3. Потребує більшого структурування класифікація ризиків модернізації державного управління, враховуючи не лише вітчизняні реалії, але й загальносвітові умови функціонування державно-управлінських систем.
4. Розроблення авторської концепції переважною мірою базується на використанні російського та західноєвропейського досвіду, для більш детального аналізу проблемних ситуацій охарактеризованих у роботі варто було б приділити увагу дослідженням вітчизняних вчених.
5. Автор подекуди вдається до афірмативного розгляду окремих аспектів даної проблематики, відповідно до чого окремі його положення перенасичені суб'єктивним баченням змісту даної проблематики, і це закономірно, оскільки автор має значний практичний досвід щодо реалізації модерізаційних принципів у діяльності органів державної влади.

Однак, ці зауваження є дискусійними і скоріше вказують на можливі напрями подальших досліджень, ані ж на суттєві наукові недоліки. Вони не знижують наукової та практичної цінності отриманих результатів, які є достатньо обґрунтованими.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Дисертаційне дослідження здобувача наукового ступеня кандидата наук з державного управління Шпака Олега Анатолійовича "Державне управління модернізаційними процесами в Україні" цілком відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 - механізми державного управління. Дисертаційне дослідження є завершеною, самостійною працею на соціально-значущу тему, та є актуальним для України та науки державне управління. В роботі отримані науково-обґрунтовані результати, що в сукупності можуть позитивно сприяти розвитку вітчизняної системи державного управління, використовуватись у частині надання рекомендацій органам державної влади та подальших наукових досліджень та розвідок.

Зважаючи на вищевикладене, а саме актуальність, наукову новизну, результативність, обґрунтованість і достовірність, а також практичну значущість зазначених положень та результатів, переконаний, що дана дисертаційна робота повністю відповідає вимогам п. 11 "Порядку присудження наукових ступенів", а її автор, Шпак Олег Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 - механізми державного управління.

Офіційний опонент –
Державний секретар Міністерства екології та природних ресурсів України,
доктор наук з державного управління,
доцент

Г.В. Дмитренко